

Uitkomsten van het onderzoek 'Voorkomen zwerfproblematiek jeugdzorgjongeren'

Ruim 60% van de zwerfjongeren heeft een jeugdzorg verleden (Fransen, van den Handel & Wolswinkel, 2009). Dit is de reden voor de jeugdzorgaanbieders in Gelderland om te onderzoeken hoe ze voor de doelgroep potentiële zwerfjongeren, middels de transitie en transformaties de aansluiting met deze jongeren kunnen verbeteren.

In het onderzoek is gekeken naar Gelderse good practices en naar wat werkt op grond van de ervaringen die zijn opgedaan in twee pilots. Het levert succesfactoren op zowel voor de jeugdzorg als voor gemeenten.

De centrale conclusie uit het onderzoek is dat de oplossing voor deze doelgroep niet gezocht moet worden in het organiseren van nieuwe structuren. Richt de huidige samenwerking van instellingen en diensten zo in dat er een vangnet ontstaat waarbinnen ruimte is om steeds weer naar maatwerkoplossingen te zoeken. Deze ruimte moet met name in sturing, mandaat, samenwerking en financiering gezocht worden.

6 succesfactoren

De succesfactoren sluiten aan bij zes uitgangspunten van de transformaties in het sociale domein. Ze zijn in zijn geheel als richtlijn te zien voor iedere aanpak van zwerfproblematiek met oog voor preventie:

1. Uitgaan van het herstel van eigen kracht en talenten

"Jongeren kunnen meer dan hulpverleners denken."

Dit is een van de dominante waarden in de transformatie. Voor de doelgroep met zorgmijdende kenmerken geldt dit uitgangspunt expliciet. Steek positief in op sluimerende talenten en wensen van de jongere en sluit aan bij wat hij belangrijk vindt. Deze jongeren willen of weten niet altijd een hulpvraag te formuleren. Zet informele zorg, zo mogelijk uit het eigen netwerk, in. Kijk daarbij breder dan alleen de mogelijkheden van ouders. Maatjes of vertrouwensfiguren vinden soms beter aansluiting.

Casus uit pilot

Een jongen van 17 jaar die na gesloten setting, als gevolg van misdrijf, in een Fase-huis zit is moeilijk begeleidbaar en vertoont agressief gedrag. Hij onttrekt zich aan behandeling vanuit de GGZ, wat een voorwaarde was voor het Fasehustraject. Jeugdreeclassering houdt dit in de gaten, maar opschaling naar gesloten setting wordt niet overwogen. De jongen spijbelt van school naar wie hij grensoverschrijdend gedrag heeft laten zien. Vader is uit beeld. Wonen met begeleiding vanuit jeugdzorg lijkt voorlopig het beste alternatief, maar voor de langere termijn blijven er zorgen over zijn gedrag, zijn toekomstperspectief en zijn relatie met thuis.

Quote lid Branche-organsiatie Jeugzorg Gelderland

"Er is een groep zorgmijdende jongeren tussen de 16-18 jaar binnen de jeugdzorg, die we bij vertrek uit de jeugdzorg niet goed op hun plek krijgen. Het zijn soms 'lastige jongeren' die niemand onderdak durft te bieden. Er is nauwe samenwerking nodig tussen de lokale partners om gezamenlijk met de jongere te kijken wat wél kan en niet los te laten. De gemeente is nodig om hier soms een doorbraak te creëren."

2. Vraaggestuurd en oplossingsgericht werken

"Kijk naar de situatie van die jongere, luister goed en neem hen serieus."

Aanvullend op het hier voorgaande vragen deze jongeren met name om ondersteuning bij praktische zaken als uitkering, baan of woning. Sluit daar op aan. Tracht in samenwerking met het jongerenloket financiële mogelijkheden te regelen ter overbrugging als deze jongeren zelfstandig gaan wonen. Zorg als gemeente, woningcorporaties en aanbieders voor meer passende woonvoorzieningen met intensieve begeleiding, ook vanuit de GGZ en LVB.

Quote lid Branche-organsiatie Jeugzorg Gelderland

"We moeten vooral binnen de jeugdzorg eerder erkennen dat een jongere die moeilijk begeleidbaar is iets anders nodig heeft. We blijven nog teveel vasthouden aan onze standaardaanpak. Deze jongeren hebben een specifieke expertise nodig en een andere benadering. Besef dat je het niet alleen kan en betrek derden bij je aanpak. Soms weet een collega in je organisatie al beter wat nodig is."

3. Planmatige aanpak en maatwerk

"We zouden toe moeten naar een systeem waarin we niet loslaten als dat onverantwoord lijkt, en eerder naar meer opties kijken dan ons eigen hulpverleningsstukje, maar hoe?"

Voor deze doelgroep geldt een lange adem en een traject met vallen en opstaan. Blijf in contact. Wat helpt is als met de jongere een lange termijn perspectief is geformuleerd. Daar kun je op terugvallen en samen met de jongere naar toe werken. Zorg dat je met de jongere een plan B formuleert voor als het anders loopt dan afgesproken.

Mocht de hulp echt stagneren dan is de 'Doorbraakmethode' een optie, binnen de jeugdzorg bekend als 'Tijd voor Jeugd'. Het is een samenwerkingsvorm die gericht is op een individuele duurzame oplossing waaraan zorgaanbieders uit verschillende sectoren hun bijdrage leveren. Zet stevige, onafhankelijke casusregie in, zo nodig ondersteund door procesregie van de gemeente. Dit kan ingezet worden vanuit de wijkteams.

4. Integrale aanpak: ontschotting van leefgebieden

"Onze jongeren hebben in het algemeen een slecht netwerk, niemand waar ze op terug kunnen vallen. De ouders zijn vaak ook zwak. Een vrijwilliger/vertrouwenspersoon zou dan een meerwaarde hebben."

Het samen optrekken van de partners op de domeinen zorg, werk, wonen, onderwijs en financiën is voor deze doelgroep cruciaal. Maak gebruik van elkaars expertise. Zoek samen naar creatieve oplossingen die bij deze jongeren passen. Kijk hoe je gezamenlijk de jongere in beweging krijgt, vanuit vrijwilligheid en zo nodig vanuit drang en dwang (leerplicht, uitkering, onderdak). Maak gebruik van de mogelijkheden van de wijkteams. Houd er rekening mee dat gebiedsgericht werken voor deze doelgroep niet altijd past.

5. Intersectorale aanpak: ontschotting van sectoren

"Het is jammer dat meerdere hulpvormen niet gelijktijdig kunnen worden aangeboden. Volgtijdigheid is jammer omdat het niet de hulp is die een jongere nodig heeft maar wat op organisatieniveau kan."

Deze doelgroep heeft vaak meervoudige problematiek zoals GGZ, verslaving en/of LVB- problematiek. Zorg dat je samen die extra stap zet om de jongere erbij te houden. Bied de zorg en ondersteuning gelijktijdig en aanvullend op elkaar aan. Maak met elkaar één plan en laat één trajectbegeleider dit coördineren. Voor deze jongeren is het belangrijk om één contactpersoon te hebben waar hij vertrouwen in heeft, wees creatief in wie dit kan zijn.

6. Meer aandacht voor preventie

"Je probeert iets op te bouwen voor hun 18e en dat zou je na die leeftijd nog wat langer willen doen."

Preventie in dit verband is het voorkomen dat jongeren afhaken terwijl ze nog jeugdhulp krijgen. Heb oog voor de afnemende motivatie van de jongere en start eerder met het goed regelen van passende huisvesting, werk/uitkering en contact met een begeleider uit het voorveld. Maar zet vooral in op het ondersteunen en versterken van het sociale netwerk.

Meer informatie

Meer informatie vindt u in het Rapport Voorkomen zwerfproblematiek jeugdzorgjongeren. Een initiatief van de Gelderse jeugdzorginstellingen in samenwerking met Spectrum. April 2014, Spectrum, partner met elan.

Voor vragen kun u contact opnemen met:
Monique Willems: m.willems@spectrumelan.nl

Casus uit pilot
Een meisje van bijna 18 jaar is niet te handhaven in het Fasehuis, waar ze een crisisplek heeft. Het Fasehuis biedt haar te weinig structuur en haar gedragsproblematiek leidt tot conflicten met de andere bewoners. Ze voelt zich daar niet meer welkom. Ze gaat niet meer naar school ondanks sturing en begeleiding van het Fasehuis, Leerplicht en school. Ze hangt in parken en vage contacten met steeds andere jongens. Ze heeft geld en spulletjes, waarvan de herkomst onduidelijk is. Haar IQ is 86, terwijl een LVB-indicatie voor zorg met verblijf maar mogelijk is tot een IQ van 85. Bovendien blijken de LVB- woonvoorzieningen voor haar ook te 'open' te zijn. Het meisje heeft samen met de Vertrek-trainer (die jongeren van 15 jaar en ouder begeleidt naar zelfstandig wonen) een plan opgesteld met doelen waar ze aan wil werken. Maar het lukt niet om een geschikte woonplek voor haar te vinden en de begeleiding te krijgen die ze nodig heeft. Voorlopig kan ze in de maatschappelijke opvang